

LAUSUNTO

Helsinki 6.5.2024

Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta

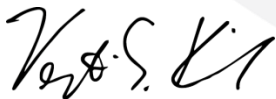
Viite: HE 38/2024 vp

Asia: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tupakkalain muuttamisesta

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry on valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen kattojärjestö. SOSTE on sosiaali- ja terveyspoliittinen vaikuttaja ja asiantuntijajärjestö, joka rakentaa sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edellytyksiä yhteistyössä jäsenyhteisöjensä kanssa. SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n varsinaisina jäseninä on yli 240 valtakunnallista sosiaali- ja terveysalan järjestöä ja yhteistyöjäsenenä yli 70 muuta sosiaali- ja terveysalan toimijaa.

Lisätietoja: erityisasiantuntija Erica Mäkipää, erica.makipaa@soste.fi, p. 050 544 5771

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

Vertti Kiukas
pääsihteeri

SOSTE

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry
SOSTE Finlands social och hälsa rf
SOSTE Finnish Federation for Social Affairs and Health

www.soste.fi

SOSTE kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto otsikossa mainitusta hallituksen esityksestä.

Hallituksen esitys: Esityksen mukaan nikotiinipussit otetaan tupakkalain soveltamisalan piiriin ja niiden myynti sallittaisiin. Tupakkalakiin lisättäisiin savuttoman nikotiinituotteen määritelmä, joka kattaisi nikotiinipussit ja niitä läheisesti muistuttavat tuotteet. Savuttomille nikotiinituotteille säädettäisiin nikotiiniraja ja niihin sallittaisiin aikuisille tarkoitetut maut. Muilta osin savuttomista nikotiinituotteista säädettäisiin pitkälti vastaavalla tavalla kuin tupakkalaissa säädetään tupakkatuotteista ja nikotiininesteistä.

Tiivistelmä SOSTEn kannasta: SOSTEn mielestä esitys ei tue Suomen tähänastista tupakkapoliittista linjaa, jonka tavoitteena on tupakkalain 1 §:n mukaisesti ihmisille myrkyllisiä aineita sisältävien ja riippuvuutta aiheuttavien tupakkatuotteiden ja muiden nikotiinipitoisten tuotteiden käytön loppuminen vuoteen 2030 mennessä. Esityksen myötä lainsäädännöllä vakiinnutetaan Suomen markkinoille uusi nikotiinituote, mikä on omiaan johtamaan siihen, että tulevaisuudessa myyntiin pyritään tuomaan uudenlaisia nikotiinituotteita. Savuttoman nikotiinituotteen määritelmän lisääminen lakiin on kuitenkin välttämätöntä, jotta nikotiinipusseja ja muita savuttomia nikotiinituotteita voidaan säädellä.

Tupakkalain uusiminen on välttämätöntä

Voimassa oleva tupakkalainsäädäntö on riittämätön suojaamaan väestöä ja etenkin lapsia ja nuoria tupakan vastikkeisiin liittyviltä terveyshaitoilta ja -vaaroilta, joten tupakkalain uusiminen on kannatettavaa ja välttämätöntä. Esityksen tavoitteet ovat kuitenkin ristiriitaisia. Samaan aikaan avataan markkinoita ja vakiinnutetaan markkinoille uusi tuote. Tällä pyritään ehkäisemään laittomien kanavien kautta hankitun nuuskan käyttöä ja saamaan sen käyttäjät siirtymään laillisesti myytävien nikotiinipussien käyttöön. Näin ajatellen nikotiinipussien halutaan säilyvän houkuttelevana vaihtoehtona esimerkiksi makuja sallimalla. Toisaalta samalla halutaan ehkäistä nikotiinipussien käyttöä nuorison keskuudessa ja suojella pieniä lapsia myrkytyksiltä.

Päätavoitteena tulisi edelleen olla tupakkalain 1 §:n mukaisesti ihmisille myrkyllisiä aineita sisältävien ja riippuvuutta aiheuttavien tupakkatuotteiden ja muiden nikotiinipitoisten tuotteiden **käytön loppuminen**, ei tasapainoilu erilaisten haittojen välillä.

SOSTE kannattaa seuraavia ehdotuksia:

Tupakkalakiin lisätään savuttoman nikotiinituotteen määritelmä, joka kattaisi nikotiinipussien lisäksi myös sellaiset tuotteet, jotka eivät sisällä tupakkakasvia mutta jotka muistuttavat käyttötarkoitukseltaan irtonuuskaa, purutupakkaa tai nenänuuskaa.

Savuttomista nikotiinituotteista pitäisi säätää vastaavalla tavalla kuin nuuskasta, purutupakasta ja nenänuuskasta. Mikäli niistä kuitenkin päädytään säätämään pitkälti samalla tavalla kuin tupakkatuotteista ja nikotiininesteistä, seuraavat kohdat ovat kannatettavia:

- Tuotteista ja myyntimääristä olisi tehtävä ilmoitukset Valviralle ja maksettava vuosittaiset valvontamaksut.
- Vähittäismyyntipakkauksiin vaadittaisiin suomen- ja ruotsinkieliset terveystarvitukset ja pakkausten ulkoasu yhdenmukaistettaisiin.
- Tuotteiden vähittäismyynti säädettäisiin luvanvaraiseksi ja tukkumyynti ilmoituksenvaraiseksi.
- Tuotteiden etämyynti kiellettäisiin ja tuotteiden maahantuontia rajoitettaisiin.
- Savuttomien nikotiinituotteiden käyttö kiellettäisiin päiväkotien ja oppilaitosten sisä- ja ulkotiloissa sekä leikkikentillä.

SOSTE ei kannata seuraavia ehdotuksia sellaisenaan:

Ehdotus siitä, että savuttomien nikotiinituotteiden nikotiinirajaksi säädetään enintään 16,6 milligrammaa nikotiinia grammassa tuotetta, ei ole kannatettava.

- Esitetty pitoisuus on edelleen liian korkea.

Esityksessä esitetään, että tuotteissa sallitaan vain aikuisille sallitut maut. Näitä tuoksua ja makuja ovat mentoli, minttu, tee, inkivääri, rosmariini ja puu.

- Seuranta siitä, minkä makujen katsotaan houkuttelevan nuoria, on vaativaa ja selkeintä on kieltää nikotiinipussien makuaineet kokonaan.

Esityksessä ei ehdoteta käyttökieltoja savuttomille nikotiinituotteille yhtä kattavasti kuin tupakoinnille. Näin ollen on todennäköistä, että savuttomia tupakkatuotteita tulisi myyntiin sellaisiin myyntipaikkoihin, joilla ei ole aikaisemmin ollut tupakkalain mukaista myyntilupaa tai jotka ovat luopuneet myyntiluvista viime vuosina, kuten ravintolat.

- Käyttökieltojen tulisi olla kattavampia, jotta myyntipaikkojen määrä ei lisäänty merkittävästi.

Esityksen mukaan savuttomiin nikotiinituotteisiin liittyvä ikäraja on olemassa olevan tupakkalain mukainen. Muukin kuin elinkeinotoiminnassa tapahtuva myynti alle 18-vuotiaille kiellettäisiin. Lisäksi kaikkien tupakan vastikkeiden hallussapito ja maahantuonti kiellettäisiin alle 18-vuotiailta.

- Kaikkien tupakka- ja nikotiinituotteiden ostoikäraja tulisi nostaa 20 vuoteen kuten Tupakka- ja nikotiinipolitiikan kehittämistyöryhmä ehdotti raportissaan STM 2023:5 yhtenä käytön aloittamisen ehkäisytoimenpiteenä. Saamaa ehdotti jo edellinen työryhmä vuonna 2018.

Huomioitavaa on, että valvontaviranomaisten kuten Valviran työmäärä lisääntyy. Valvonnan piiriin tulee uusi nikotiinia sisältävä tuoteryhmä. Uudet myyntipaikat lisäävät myös tupakkavalvontakohteiden lukumäärää sekä tarvetta valvoa myyntiä ja omavalvontaa, joten resurssien riittävyys valvontaviranomaisille on varmistettava.